

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach

LKA.410.023.03.2016
P/16/040

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
T +48 32 784 42 00, F +48 32 784 42 30
lka@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/040 – Funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego dla dzieci
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	<ol style="list-style-type: none">1. Iwona Soroczyńska, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/2012/2016 z dnia 2 listopada 2016 r.¹2. Anna Hulboj, główny specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LKA/213/2016 z dnia 2 listopada 2016 r.3. Bogusława Pała, specjalista k.p, upoważnienie do kontroli nr LKA/219/2016 z dnia 9 listopada 2016 r. <p>(dowód: akta kontroli str. 1-4)</p>
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Tychach, ul. Budowlanych 59, 43-100 Tychy ²
Kierownik jednostki kontrolowanej	Marianna Feith, Dyrektor Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Tychach. <p>(dowód: akta kontroli str.5)</p>

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli, w okresie objętym kontrolą³, MOPS w Tychach podejmował prawidłowe działania dla określenia potrzeb w zakresie zapewnienia opieki dzieciom z rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności w sprawowaniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Ośrodek adekwatnie do rozpoznanych potrzeb zapewnił dostępność do opieki Specjalistycznej Placówki Wsparcia Dziennego⁴ dzieciom, które na skutek niekorzystnych warunków środowiskowych miały m.in. trudności z nauką, trudności ze współdziałaniem w grupie, nie realizowały obowiązku szkolnego lub były nieprzystosowane społecznie. Rodzinom tych dzieci Ośrodek oferował pomoc finansową i materialną, wsparcie asystenta rodziny oraz szeroką pomoc w zakresie wzmacniania kompetencji rodzicielskich.

MOPS na bieżąco prowadził monitoring sytuacji dzieci z rodzin, w których zdiagnozowano trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zagrożenie kryzysem, choć nie było w Ośrodku sformalizowanych procedur/zasad monitoringu takich rodzin.

Placówka prawidłowo realizowała swoje zadania statutowe, zatrudniając w tym celu wychowawców i psychologa, którzy posiadali wymagane kwalifikacje. Pracownicy Placówki korzystali ze szkoleń superwizyjnych, co można wskazać jako przykład

¹ Brała udział w czynnościach kontrolnych w dniach 3-4 listopada 2016 r.

² Zwany dalej MOPS lub Ośrodkiem.

³ Lata 2013-2016. dla realizacji celu kontroli wykorzystane zostały także dane statystyczne i dokumenty strategiczne gmin z lat wcześniejszych.

⁴ Zwanej dalej „Placówką”.

dobrych praktyk. Także jako przykład dobrych praktyk należy wskazać przydzielanie nowoprzyjętemu do Placówki dziecku opiekuna wprowadzającego z grupy wychowanków.

Wyniki analizy zapisów dokumentacji w 30 badanych sprawach wskazują, że skuteczność działań prowadzonych przez Placówkę kształtowała się na poziomie 67%.

W działalności MOPS stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- lokale zajmowane przez Placówkę nie spełniały części z wymogów określonych w obowiązujących przepisach, w szczególności w zakresie dostosowania wejścia do budynku i węzła sanitarnego do potrzeb osób niepełnosprawnych,
- sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej składane w 2013 r. (za I półrocze) i 2014 r. (za I półrocze) opracowano nierzetelnie w zakresie danych zawartych w części C – Placówki wsparcia dziennego,
- wydatki ponoszone na działalność Placówki ujmowano w ewidencji księgowej w niewłaściwych podziałkach klasyfikacji budżetowej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Dostępność i adekwatność opieki w formie placówek wsparcia dziennego, a także innych form pracy z rodziną w świetle potrzeb gminy

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2013 – 2016 (I półrocze) pracownicy MOPS dokonywali rozpoznania problemów rodzin zagrożonych kryzysem i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze i opracowywali diagnozy sytuacji w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną, wykorzystywane na potrzeby przygotowania programów miejskich, tj. Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2008-2013 i 2014-2020. Jako podstawę opracowania ww. diagnoz, Dyrektor MOPS wskazała bazy danych gromadzonych przez jednostki Miasta Tychy, w tym: MOPS, Powiatowy Urząd Pracy, Powiatowy Zespół do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności.

W okresie objętym kontrolą, Miasto Tychy⁵ opracowało Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015 - 2017⁶, przyjęty uchwałą Rady Miasta VII/90/15 z dnia 26 marca 2015 r.

Jako podstawę opracowania Programu Dyrektor MOPS wskazała Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tychy na lata 2014 – 2020⁷ oraz dane statystyczne gromadzone przez MOPS za lata 2012 – 2014.

(dowód: akta kontroli str. 29 – 40, 141 – 148)

Przyjęty Program ani inny dokument obowiązujący w Ośrodku nie określał trybu i metod identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem oraz już przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Dyrektor MOPS jako przyczynę powyższego podała w wyjaśnieniach brak narzędzia umożliwiającego opracowanie sprawnej i funkcjonującej metody.

W przyjętym Programie określono cel główny, którym była poprawa funkcjonowania rodziny przeżywającej trudności, cel strategiczny ukierunkowany na rozwój i zwiększenie dostępu do usług i infrastruktury społecznej oraz cel operacyjny

⁵ Zwanego dalej „Miastem”.

⁶ Zwany dalej „Programem”.

⁷ Przyjęta uchwałą Rady Miasta Tychy nr XLI/839/14 z dnia 24 kwietnia 2014 r.

skierowany na doskonalenie systemu wsparcia rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji.

Do realizacji określonych celów przyjęto cztery zadania: 1) Rozwój asystentury rodzinnej i działań profilaktycznych wzmacniających funkcje rodzin, 2) Prowadzenie działań na rzecz włączenia społecznego w oparciu o zintegrowany system usług społecznych, 3) Zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych poprzez wsparcie finansowe i rzeczowe rodzin, 4) Tworzenie warunków i możliwości służących rozwojowi aktywności kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej wśród dzieci, młodzieży i ich rodzin. Zadania te podzielono na 21 działań⁸, dla których określono realizatorów⁹, nie wyznaczono jednak ich koordynatora. Wyjaśniając tę kwestię Dyrektor MOPS podała, że wprawdzie w Programie nie wskazano wprost Ośrodka, jako koordynatora Programu, jednakże z uwagi na zapisy statutowe to MOPS pełni jego funkcję.

Jako źródła finansowania zadań ustalono: budżet miasta, budżet państwa, fundusze unijne, budżetu organizacji pozarządowych. Dla pięciu działań określono termin realizacji, natomiast - jak zapisano, pozostałe działania mają być realizowane na bieżąco.

W Programie wyznaczono wskaźniki dla założonych celów, do których zaliczono m.in.: liczbę wykonanych porad (psychologicznych, pedagogicznych, prawnych), liczbę terapii i mediacji, liczbę dzieci i młodzieży korzystającej z posiłków w placówkach oświatowych i wsparcia dziennego, liczbę wychowanków placówek wsparcia dziennego, liczbę osób/rodzin korzystających ze wsparcia asystenta, liczbę osób korzystających z pomocy materialnej MOPS, nie ustalając jednak ich wartości oczekiwanych.

W Programie nie podano sposobu i częstotliwości jego monitorowania i dokonywania ewaluacji. Stwierdzono jedynie, że realizacja poszczególnych celów i ich skuteczność podlegać będzie corocznej analizie, nie podano jednak terminu sporządzenia tej analizy.

Ocena realizacji celów Programu za 2015 r. nie została przeprowadzona do dnia niniejszej kontroli NIK.

Dyrektor MOPS w wyjaśnieniach podała, że aktualnie trwają analizy realizacji Programu za 2015 rok. W kwestii monitorowania i ewaluacji Programu Dyrektor przyznała, że podana w Programie informacja jest nieprecyzyjna, stwierdzając jednocześnie, że monitoring prowadzony jest na bieżąco przez kierowników jednostek wskazanych jako realizatorów Programu, a ewaluacja nastąpi po jego zakończeniu w oparciu o oceny cząstkowe wskaźników. Podała, że kolejna edycja Programu zostanie uzupełniona o jednoznaczne regulacje w tym zakresie.

NIK zwraca uwagę, że wyznaczenie wskaźników bez określenia oczekiwanych ich wartości, nieustalenie sposobu i częstotliwości monitorowania i dokonywania ewaluacji, nie pozwala na skuteczne i miarodajne dokonywanie oceny stopnia

⁸ M.in. prowadzenie terapii rodzin i członków rodzin przeżywających kryzysy powodujące trudności w funkcjonowaniu rodziny m.in. w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczej; prowadzenie mediacji rodzinnych w zakresie konfliktów między małżonkami, partnerami, rodzicami i dziećmi, konfliktów w rodzinach wielopokoleniowych; prowadzenie placówek wsparcia dziennego; opracowanie i realizacja programów korekcyjnych: dla nieletnich rodziców, dla samotnych rodziców, dla rodziców dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, dla młodzieży.

⁹ tj.: Urząd Miasta w Tychach - Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, placówki wsparcia dziennego, jednostki oświatowe, Młodzieżowe Domy Kultury (MDK), organizacje pozarządowe działające na rzecz dziecka i rodziny, Miejska Biblioteka Publiczna, Miejskie Centrum Kultury (MCK), Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji (MOSiR) i placówki ochrony zdrowia.

realizacji zaplanowanych celów, która powinna stanowić punkt wyjścia dla ew. modyfikacji przyjętych założeń.

(dowód: akta kontroli str. 141,148-149,273-274,534)

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Tychy na lata 2014 – 2020 w części diagnostycznej obejmowała m.in. diagnozę demograficzną, diagnozę problemów społecznych, charakterystykę rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, nie odnosiła się jednak bezpośrednio do diagnozowania w zakresie opieki nad dzieckiem i rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

(dowód: akta kontroli str.164,167-172)

W przedkładanych Radzie Miasta sprawozdaniach z działalności MOPS, za lata 2013-2015 ujęto m.in. realizowane zadania z zakresu pomocy rodzinie, a potrzeby związane z realizacją zadań przedstawiono w „Ocenie zasobów pomocy społecznej”, przekazywanej razem ze sprawozdaniem.

Sprawozdania te zostały przedstawione Radzie Miasta w terminach: za 2013 r. - 3 marca 2014 r., za 2014 r. - 14 kwietnia 2015 r. i za 2015 r. - 12 kwietnia 2016 r.

(dowód: akta kontroli str. 212 – 255)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że w toku kontroli w MOPS stwierdzono, że Prezydent Miasta Tychy nie składał Radzie Miejskiej rocznych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny (za 2014 r. i 2015 rok) oraz nie przedstawiał potrzeb związanych z realizacją zadań w terminie ustalonym w art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny (31 marca).

Stwierdzono również, że dla Miasta nie opracowano Gminnego Programu Wspierania Rodziny w latach 2012-2014 wymaganego art. 176 pkt 1 ustawy o wspieraniu rodziny. Pierwszy Program przyjęto na lata 2015-2017 Uchwałą Rady Miasta Tychy nr VII/90/15 z dnia 26 marca 2015 r.

Zastępca Prezydenta Miasta Tychy w wyjaśnieniach podała m.in., że nieprzedstawienie Radzie Miasta sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny było niedopatrzeniem, a przyjęcie Gminnego Programu Wspierania Rodziny dopiero w 2015 r. wynikało z konieczności podjęcia szerokiej współpracy jednostek – potencjalnych realizatorów programu oraz potrzeby dokonania oceny skuteczności działań pomocowych już zrealizowanych.

(dowód: akta kontroli str.130 - 133)

Opis stanu
faktycznego

1.2. W latach 2013-2016 (I półrocze) na terenie Miasta Tychy działało osiem placówek wsparcia dziennego, z tego sześć placówek w formie opiekuńczej i dwie specjalistyczne, w tym jedna działająca w ramach struktur MOPS – Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego.

NIK zauważa, że w Regulaminie Organizacyjnym MOPS do czasu niniejszej kontroli zamieszczona była błędna nazwa placówki prowadzonej przez MOPS (Specjalistyczna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza Wsparcia Dziennego). Stosowna zmiana wprowadzona została zarządzeniem Dyrektora MOPS w Tychach Nr D/0161/23/16 z dnia 8 listopada 2016 r.

Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, wprowadzenie zmiany nazwy placówki dopiero w listopadzie 2016 r. wynikało z niedopatrzenia.

(dowód: akta kontroli str. 26-28,41,687)

W placówkach opiekuńczych w 2013 r. i 2014 r. dostępnych było ogółem 190 miejsc, a w 2015 r. i 2016 r. (I półrocze) - 195 miejsc. Przeciętnie w tych placówkach w kolejnych latach było umieszczonych odpowiednio: 190, 190, 195 i 195 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 41)

Liczba miejsc w placówkach specjalistycznych w całym kontrolowanym okresie była niezmienna i wynosiła 110, w tym 50 miejsc w Placówce MOPS. Przeciętna liczba dzieci w placówkach specjalistycznych wynosiła: w 2013 r. – 108 (w tym 48 w Placówce MOPS), w 2014 r. – 107 (w tym 47 w Placówce MOPS), w 2015 r. – 109 (w tym 49 w Placówce MOPS) i w 2016 (I półrocze) – 107 (w tym 47 w Placówce MOPS).

(dowód: akta kontroli str. 41)

Głównymi przyczynami kierowania dzieci do Placówki w latach 2013-2016 (I półrocze) były: bezradność rodzin w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, w kolejnych latach liczba dzieci z takich rodzin wynosiła odpowiednio: 79, 68, 62 i 51; ubóstwo rodziny – 65, 58, 55 i 48 dzieci; bezrobocie rodziców – 50, 50, 51 i 42 dzieci, długotrwała lub ciężka choroba – 22, 18, 30 i 28 dzieci, niepełnosprawność – 7, 10, 25 i 19 dzieci; alkoholizm – 11, 5, 13 i 6 dzieci oraz potrzeba ochrony macierzyństwa (w rodzinie występuje ciąża lub wychowuje się dziecko do 3 roku życia) i bezdomność rodziców (dzieci skierowane do placówki przebywały wraz z matką w Ośrodku Interwencji Kryzysowej) – 14,11,13 i 14 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 47-48)

Liczba rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w kolejnych latach wynosiła: 519 w 2013 r., 436 w 2014 r., 387 w 2015 r. i 286 w 2016 r. (I półrocze). Liczba dzieci w tych rodzinach wynosiła, odpowiednio: 1 333, 1 202, 1 088 i 881 i przekraczała liczbę miejsc dostępnych w placówkach wsparcia dziennego działających na terenie Miasta Tychy. W kolejnych latach Miasto było w stanie zabezpieczyć miejsce dla 22,5%, 24,9%, 28,0% i 34,6% tych dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 41)

Miasto nie planowało utworzenia nowej placówki. Jak podała Dyrektor MOPS, liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego na terenie Miasta była zgodna z aktualnym zapotrzebowaniem. Wyjaśniła także, że nie wystąpiły przypadki odmowy przyjęcia dziecka do Placówki MOPS. Dodała, że w grupie dzieci z rodzin otrzymujących pomoc z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego wykazani byli uczniowie szkół ponadgimnazjalnych, którzy sporadycznie korzystają z usług takiej formy wsparcia oraz dzieci z przedziału wiekowego 1-6, dla których z uwagi na brak zainteresowania, w lipcu 2014 r. zlikwidowano grupę przedszkolną¹⁰.

(dowód: akta kontroli str. 47, 223, 237, 252, 542)

Z uzyskanych informacji od dyrektorów 12 szkół (dziewięciu szkół podstawowych i trzech gimnazjów) działających na terenie Miasta wynika, że dziewięć szkół posiadało informacje o liczbie dzieci korzystających z placówek wsparcia dziennego

¹⁰ W latach 2013-2014 do czerwca w ramach liczby miejsc w Placówce funkcjonowała grupa przedszkolna, do której uczęszczało sześćdziesięć dzieci.

z terenu gminy, jedna szkoła nie prowadziła ewidencji w tym zakresie, a dwie poinformowały, że nie wystąpiły przypadki uczęszczania dzieci do placówek wsparcia. Sześć szkół podało, że nie wystąpiły przypadki uczniów, którzy powinni uczęszczać, a nie uczęszczają do placówek wsparcia dziennego. Dwie szkoły nie posiadały informacji o liczbie takich dzieci, trzy wskazały, że powinno, a nie korzysta z takiej formy wsparcia 1, 7 i 10 uczniów, w jednym przypadku szkoła poinformowała że są tacy uczniowie ale nie określiła liczby. Tylko jedna z 12 szkół w badanym okresie kierowała uczniów do placówek wsparcia dziennego.

(dowód: akta kontroli str. 96, 98, 100-101, 103, 105, 107, 109, 111, 113, 115-116, 118, 729)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Sporządzane przez MOPS sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej z 2013 r. (za I półrocze) i 2014 r. (za I półrocze) w części C – Placówki wsparcia dziennego opracowano nierzetelnie:

1) w sprawozdaniu za I półrocze 2013 r. wykazano 50 miejsc dostępnych w placówkach wsparcia dziennego, podczas gdy liczba miejsc w tych placówkach w 2013 r. wynosiła 300, w tym 250 w placówkach prowadzonych przez inne podmioty niż gmina,

2) w sprawozdaniu za I półrocze 2014 r. wykazano 50 miejsc dostępnych w placówkach prowadzonych przez inne podmioty niż gmina, podczas gdy liczba miejsc w tych placówkach wynosiła 250.

(dowód: akta kontroli str. 510-511, 515, 519, 521)

Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS stwierdzone nieprawidłowości wynikały z błędów osoby sporządzającej sprawozdania. Pracownik ten w wyjaśnieniach podał, że przyczyną powstałych nieprawidłowości w 2013 r. była niewłaściwa interpretacja zakresu sprawozdania, natomiast w 2014 r. – pomyłka.

(dowód: akta kontroli str. 532, 535-537)

Opis stanu
faktycznego

1.3. Rodziny przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych korzystały z pomocy określonej w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej¹¹, tj.: zasiłku stałego, zasiłku okresowego, zasiłku celowego i specjalnego zasiłku celowego, oraz świadczeń niepieniężnych, tj. pracy socjalnej, składek na ubezpieczenia zdrowotne, poradnictwa specjalistycznego, usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania oraz z pomocy wynikającej z ustawy o wspieraniu rodziny w formie usług asystenta rodziny. Ponadto rodziny te mogły korzystać z dodatkowych usług w formie konsultacji psychologa i pedagoga, poradnictwa prawnego, mediacji. Według informacji Dyrektor MOPS w ramach projektu „Wszyscy razem”, współfinansowanego ze środków EFS, rodziny te mogły korzystać dodatkowo m.in. z treningów umiejętności społecznych, psychoterapii, zajęć psychoruchowych, dodatkowych usług asystenta rodziny, z Programu Aktywności Lokalnej (PAL) dla osiedla Osada – Czulów (na terenie osiedla funkcjonuje filia placówki wsparcia dziennego). PAL poza ww. formami umożliwiał udział w warsztatach rękodzieła, Dyskusyjnym Klubie Filmowym, wyjeździe integracyjnym, spotkaniach z doradcą zawodowym.

¹¹ Dz. U. z 2016 r., poz. 930 ze zm.

Zdaniem Dyrektora „...wszystkie formy oddziaływania psychospołecznego są jakby pochodną pomocy finansowej. Z perspektywy pracowników socjalnych pomoc finansowa nie jest celem autotelicznym, jest tylko narzędziem w pracy socjalnej nakierowanej przede wszystkim na wywołanie zmiany w rodzinie. Skuteczne i efektywne są wszelkie formy pomocy uwzględniające poprawę funkcjonowania społecznego, relacji w rodzinie, rozwoju rodziny. Moim zdaniem są one również trudniejsze do realizacji, lecz nie z perspektywy Ośrodka i jego możliwości organizacyjnych. Trudniejsze są do realizacji przez klientów pomocy społecznej. Wymagają uświadomienia i nazwania przez nich problemu, systematyczności w pracy nad zmianą i transferu wiedzy na umiejętności np.: wychowawcze, komunikacji społecznej.

Brak motywacji klientów do podjęcia wysiłku działań jest główną przyczyną frustracji kadry pomocy społecznej. Pracownik socjalny nie posiada żadnych środków nacisku, przymusu możliwych do wykorzystania”.

(dowód: akta kontroli str. 123-126)

Dla rodzin przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze w latach 2013-2016 (I półrocze) Ośrodek zapewniał następujące formy wsparcia:

- poradnictwo psychologiczne, z którego w kolejnych latach skorzystało odpowiednio: 44, 55, 54 i 37 rodzin,
- poradnictwo prawne, z którego w kolejnych latach skorzystało, odpowiednio: 59, 60, 38 i 19 rodzin,
- poradnictwo socjalne, z którego w kolejnych latach skorzystało, odpowiednio: 639 rodzin (2 340 osób), 557 (1 980), 504 (1 791) i 381 (1 306),
- poradnictwo rodzinne, z którego w kolejnych latach skorzystało, odpowiednio: 65, 67, 96 i 23 rodziny,
- terapia, z której w kolejnych latach skorzystało w 2013 r. 29, w 2014 r. 24 i w 2016 (I półrocze) -10 rodzin,
- mediacje, z których skorzystały w 2013 r. dwie rodziny i w 2014 r. jedna rodzina,
- inne formy: warsztaty tematyczne, zajęcia psychoruchowe, konsultacje pedagogiczne, trening umiejętności społecznych, klub dyskusyjny, a w 2016 r. również coaching dla rodziców, w których w kolejnych latach uczestniczyło, odpowiednio: 68, 58, 85 i 31 rodzin.

MOPS organizował grupy wsparcia: cztery w 2013 r. (w których brały udział 42 osoby), trzy w 2014 r. (27 osób), trzy w 2015 r. (29 osób) i cztery w I półroczu 2016 r. (21 osób).

W badanym okresie na terenie gminy działały:

- grupy wsparcia: w 2013 r. pięć grup, w których brało udział 941 osób, w 2014 r. sześć grup - 884 osób, w 2015 r. sześć grup - 769 osób i w 2016 r. (I półrocze) cztery grupy - 204 osoby,
- grupy terapeutyczne: w 2013 r. 12 grup, w których brało udział 609 osób, w 2014 r. 13 grup - 517 osób, w 2015 r. 12 grup - 687 osób i w 2016 r. (I półrocze) 9 grup - 455 osób.

(dowód: akta kontroli str. 45-47)

W badanym okresie nie wystąpiły przypadki nieprzyjęcia dzieci do Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 47)

4. Wysokość zaplanowanych w budżecie Miasta środków na działalność Placówki uwzględniała potrzeby finansowe zgłaszane przez Dyrektora MOPS w tym zakresie. Dyrektor Ośrodka zapewniła, że środki finansowe zabezpieczone na bieżące funkcjonowanie Placówki przekazywane przez Miasto zabezpieczały jej potrzeby. Na remont przejazdu przy wejściu do filii placówki przy ul. Batorego przeprowadzonego w 2015 r. Gmina przyznała MOPS dodatkowe środki własne.

(dowód: akta kontroli str. 83-84,89)

Działalność Placówki finansowana była wyłącznie ze środków własnych gminy. Wydatki na prowadzenie placówki planowano i ponoszono z działu 851 – Ochrona zdrowia (85154 – Przeciwdziałanie alkoholizmowi) i 852 – Opieka społeczna (85201 – Placówki wsparcia dziennego).

Łączna wysokość wydatków na prowadzenie placówek wsparcia dziennego w Mieście Tychy w latach 2013-2016 (I półrocze) wynosiła: 336,0 tys. zł (99,2% planu) w 2013 r., 325,3 tys. zł (97,3% planu) w 2014 r., 333,0 tys. zł (98,7% planu) w 2015 r. i 157,6 tys. zł (45,3% planu) w 2016 r. (I półrocze), w tym ze środków pochodzących z opłat ze sprzedaży napojów alkoholowych wydatkowano, odpowiednio: 93,5 tys. zł, 78,9 tys. zł, 83,8 tys. zł i 36,9 tys. zł.

Udział środków pochodzących z opłat za zezwolenia wydane na sprzedaż napojów alkoholowych w łącznej wysokości wydatków poniesionych w latach 2013-2016 (I półrocze) wynosił, odpowiednio: 27,8%, 24,3%, 25,2%, i 23,4%.

Wydatki na działalność Placówki ponoszone ze środków na pomoc społeczną wyniosły odpowiednio: 242,5 tys. zł, 246,4 tys. zł, 249,2 tys. zł i 120,7 tys. zł.

Udział wydatków na funkcjonowanie Placówki w łącznych wydatkach Miasta na pomoc społeczną w latach 2013-2016 (I półrocze) wynosił, odpowiednio: 0,6%, 0,6%, 0,6% i 0,4%.

Wydatki związane z zatrudnieniem wychowawców w Placówce w badanym okresie wynosiły: 172,9 tys. zł (51% całości wydatków), 179,4 tys. zł (55% całości wydatków), 175,6 tys. zł (52% całości wydatków) i 94,8 tys. zł (60% całości wydatków).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie¹² wychowawców Placówki w latach 2013 -2016 (I półrocze) wynosiło, odpowiednio: 2.720 zł, 2.731 zł, 2.803 zł i 2.735 zł.

(dowód: akta kontroli str. 51, 275)

W latach 2013-2016 (I półrocze) Urząd Miasta nie przeprowadzał kontroli finansowych lub merytorycznych w Placówce. W okresie tym ani do Urzędu, ani do MOPS nie wpłynęły żadne skargi na działalność placówki.

(dowód: akta kontroli str. 541)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W latach 2013-2016 (I półrocze) MOPS nieprawidłowo ewidencjonował wydatki na funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego w dziale 852 – Pomoc społeczna, rozdziale 85201 – Placówki opiekuńczo-wychowawcze. Łączna kwota zaewidencjonowanych w tych rozdziałach wydatków na działalność placówek wsparcia dziennego w kolejnych latach wyniosła: 242,5 tys. zł, 246,4 tys. zł, 249,2 tys. zł i 120,7 tys. zł.

(dowód: akta kontroli str. 51)

¹² Z uwzględnieniem wynagrodzenia dodatkowego „13-pensji”.

Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, kierując się komentarzem klasyfikacji budżetowej, w rozdziale 85206 – Wspieranie rodziny ujmowano tylko wydatki na asystenta rodziny. Wydatki poniesione w placówkach klasyfikowano w rozdziale 85201.

(dowód: akta kontroli str. 142,154)

W wyniku zmiany¹³ rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 2 marca 2010 r. w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych¹⁴, od 1 stycznia 2012 r. został wprowadzony rozdział 85206, w którym ujmuje się wydatki na wspieranie rodziny, zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny, m.in. na asystentów rodziny i rodziny wspierające. W związku z tym wydatki ponoszone na funkcjonowanie placówek wsparcia dziennego powinny być ujmowane przez samorządy w tym rozdziale klasyfikacji budżetowej.

Ocena cząstkowa

MOPS posiadał wiedzę o rodzinach przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych oraz rodzinach zagrożonych kryzysem. MOPS zapewniał dostęp do opieki sprawowanej przez pracowników Placówki wszystkim dzieciom, które na skutek niekorzystnych warunków środowiskowych miały m.in. trudności z nauką, trudności ze współdziałaniem w grupie. Rodzinom tych dzieci Ośrodek oferował pomoc finansową i materialną, wsparcie asystenta rodziny, a w zakresie wzmacnia kompetencji rodzicielskich pomoc w formie m.in. poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, rodzinnego, terapii, warsztatów oraz grup wsparcia i grup terapeutycznych. Zapotrzebowane przez MOPS środki finansowe zapewniały prawidłowe funkcjonowanie placówki wsparcia dziennego.

Stwierdzone w MOPS nieprawidłowości dotyczyły:

- nierzetelności sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej składane w latach 2013 (I półrocze) i 2014 (I i II półrocze) w części C – Placówki wsparcia dziennego,
- stosowania nieprawidłowej klasyfikacji budżetowej dla wydatków ponoszonych na działalność Placówki.

2. Prowadzenie monitoringu sytuacji dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

2.1. MOPS nie posiadał sformalizowanych procedur/zasad identyfikacji rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Odnosząc się do sposobu identyfikacji takich rodzin, Dyrektor MOPS w wyjaśnieniach wskazała pracę socjalną, w trakcie której pracownik socjalny w oparciu o obserwacje, analizy dokumentów, badanie ścieżki życiowej klienta diagnozował sytuację w rodzinie, określał jej mocne i słabe strony w funkcjonowaniu społecznym i tym samym dokonywał identyfikacji rodziny dysfunkcyjnej. Stwierdziła też, że istotnym źródłem danych pozwalających na identyfikację ww. rodzin była procedura „Niebieskiej karty”. Na tej podstawie

¹³ Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 28 grudnia 2011 r. w sprawie zmiany rozporządzenia w sprawie szczegółowej klasyfikacji dochodów, wydatków, przychodów i rozchodów oraz środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (Dz.U. z 2011 r., Nr 296, poz. 1758).

¹⁴ Dz.U. 2014 r., poz. 1053.

w latach 2013-2015 zidentyfikowano liczbę rodzin zagrożonych wystąpieniem trudności opiekuńczo-wychowawczych, która wynosiła, odpowiednio: 362, 312, 314, w tym liczbę nieletnich doświadczających przemocy domowej, odpowiednio: 12, 8 i 24. Ponadto, źródłem umożliwiającym identyfikację rodzin przeżywających trudności wychowawcze były informacje z placówek oświatowych, ochrony zdrowia oraz doniesienia anonimowe i personalne z otoczenia sąsiedzkiego.

(dowód: akta kontroli str. 121-123,744-749)

Jak wyjaśniła Dyrektor MOPS, sytuacja rodzin dysfunkcyjnych korzystających ze świadczeń pomocy społecznej była na bieżąco monitorowana przez pracowników socjalnych podczas wywiadów środowiskowych, a także przy współpracy z dzielnicowymi Komendy Miejskiej Policji w Tychach, z przedstawicielami żłobków, przedszkoli i szkół (np. z dyrektorami, psychologami, pedagogami, wychowawcami). Nawiązywano kontakty z kuratorami społecznymi i zawodowymi z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w sprawach Rodzinnych i Nieletnich w Tychach oraz z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w sprawach Karnych w Tychach. Rodzinom wymagającym większego wsparcia przyznawano pomoc asystenta rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 146-147)

W wyniku analizy dokumentów czterech rodzin, które dotychczas nie korzystały z pomocy MOPS, stwierdzono, że informacje o przeżywaniu trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczych przez rodzinę MOPS powziął w dwóch przypadkach ze źródeł anonimowych, w jednym - od Kuratora Pracy Socjalnej i w jednym - z przedszkola. W badanych przypadkach, pracownicy socjalni skontaktowali się z rodziną. W dwóch rodzinach pracownik socjalny przeprowadził wywiad środowiskowy, zgodnie z art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny, rodzinom przyznano pomoc finansową i wsparcie asystenta rodziny. Z rozeznania sytuacji w pozostałych dwóch rodzinach sporządzono w jednym przypadku notatkę służbową, a w drugim protokół. W przypadku jednej z tych rodzin nawiązano kontakt z pedagogiem i dzielnicowym oraz wystąpiono do Sądu Rejonowego o wgląd w sytuację rodziny, w efekcie Sąd poddał rodzinę nadzorowi kuratora sądowego. W drugim przypadku, po rozeznaniu sytuacji okazało się, że zarzuty anonimowej osoby nie zostały potwierdzone.

(dowód: akta kontroli str. 548)

NIK zwraca uwagę, że w dwóch rodzinach nie przeprowadzono wywiadu środowiskowego, o którym mowa w art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny.

W wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podała, że co do zasady powinien być przeprowadzony wywiad środowiskowy w terminie 14 dni, jednak w sytuacjach wymagających niezwłocznego rozeznania dopuszczano notatki służbowe lub protokół. Dodała, że zostanie wprowadzony wymóg przeprowadzenia wywiadu środowiskowego przy każdorazowej interwencji pracownika socjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 548, 731)

Liczba dzieci umieszczonych i przebywających w pieczy zastępczej wynosiła: w 2013 r. – 300, w 2014 r. – 284, w 2015 r. i 2016 r. (I półrocze) – 281. Spośród dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej do rodzin biologicznych powróciło, odpowiednio: 25, 14, 16 i 7 dzieci.

(dowód: akta kontroli str. 41)

Ocena cząstkowa

MOPS monitorował sytuację dzieci z rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, choć nie posiadał procedur/zasad identyfikacji takich rodzin. W przypadku powzięcia informacji o takich rodzinach, dokonywano rozeznania w sytuacji dzieci w tej

rodzinie i podejmowano prawidłowe działania w celu udzielenia wsparcia i pomocy adekwatnie do potrzeb. Dokonując rozeznania w sytuacji dzieci w związku ze zgłoszeniem o rodzinie przeżywającej kryzys, w dwóch z czterech analizowanych przypadków, nie przeprowadzono wywiadu środowiskowego, o którym mowa w art. 11 ustawy o wspieraniu rodziny.

3. Prawidłowość i skuteczność pracy placówek wsparcia dziennego

3.1. Prawidłowość pracy placówek wsparcia dziennego

Opis stanu
faktycznego

3.1.1. Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego dla Dzieci była jednostką organizacyjną MOPS. Od 1993 r. funkcjonowała Świetlica Terapeutyczna, następnie zarządzeniem nr D/161/7/06 z 21 marca 2006 r. Dyrektor MOPS zlikwidował Świetlicę i powołał Specjalistyczną Placówkę Opiekuńczo – Wychowawczą Wsparcia Dziennego. Zarządzeniem nr D/161/1/09 z 12 stycznia 2009 r. Dyrektor MOPS utworzyła filię ww. placówki. Filia została przewidziana na 20 miejsc, dla dzieci do VI klasy szkoły podstawowej. Nazwa Placówki - Specjalistyczna Placówka Wsparcia Dziennego została nadana w trakcie niniejszej kontroli, zarządzeniem nr D/161/23/16 z 8 listopada 2016 r. Dyrektora MOPS¹⁵.

(dowód: akta kontroli str. 23 – 28)

3.1.2. Zarządzeniem nr 0161/16/12 z 5 listopada 2012 r. Dyrektor MOPS wprowadził Regulamin Organizacyjny Specjalistycznej Placówki Wsparcia Dziennego MOPS w Tychach¹⁶. W Regulaminie tym przyjęto, że Placówka ma formę placówki specjalistycznej i realizuje zadania w zakresie opieki nad dzieckiem będące zadaniami gminy. Jest powołana w celu wspierania rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji i zapewnia pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją i przestępczością. Placówka posiada w Tychach dwie filie: przy ul. Batoiego nr 57 na 30 miejsc i przy ul. Katowickiej nr 229/3 na 20 miejsc. Zgodnie z §7 Regulaminu, Placówka prowadzi specjalistyczną opiekę w zakresie:

- organizacji zajęć socjoterapeutycznych, korekcyjnych, kompensacyjnych dla dzieci z zaburzonym zachowaniem i dzieci z problemem ADHD,
- realizacji indywidualnego programu korekcyjnego, psychokorekcyjnego lub psychoprofilaktycznego,
- zapewnienia opieki i wychowania,
- pomocy w nauce,
- organizacji czasu wolnego, zabawy i zajęć sportowych oraz rozwoju zainteresowań.

Przyjęcie do Placówki odbywa się bez skierowania w trybie przewidzianym w ustawie (§4). W § 15 przedstawiono obowiązki Placówki:

- tworzenia dzieciom warunków fizycznego, psychicznego i poznawczego rozwoju,
- poszanowania podmiotowości dziecka, wysłuchiwanie jego zdania i w miarę możliwości uwzględniania jego wniosków we wszystkich dotyczących go sprawach oraz informowania dziecka o podejmowanych wobec niego działaniach,
- zapewnienie poczucia bezpieczeństwa,
- uczenia nawiązywania więzi uczuciowych oraz związków interpersonalnych,

¹⁵ Zarządzeniem tym zmieniono również Regulamin Organizacyjny MOPS w zakresie zmiany nazwy Placówki.

¹⁶ Zwany dalej "Regulaminem".

- uczenia poszanowania tradycji, ciągłości kulturowej,
- uczenia planowania i organizowania codziennych zajęć stosownie do wieku dziecka,
- uczenia organizowania czasu wolnego,
- kształtowania u dzieci nawyków i uczenia zachowań prozdrowotnych,
- przygotowywania dzieci do podejmowania odpowiedzialności za własne postępowanie oraz uczenia samodzielności w życiu,
- wyrównywania deficytów dziecka,
- uzgadnianie istotnych decyzji dotyczących dziecka z jego rodzicami lub opiekunami.

(dowód: akta kontroli str. 549 – 583)

Odnosząc się do naboru dzieci do Placówki, Kierownik Placówki podała, że do Placówki zgłaszali się rodzice, którzy nie radzili sobie z zaburzonym zachowaniem własnego dziecka i otrzymali informację od pedagoga, pracownika socjalnego, asystenta rodziny czy innego rodzica o możliwości otrzymania wsparcia w odzyskaniu wydolności wychowawczej. Innych działań w tym celu nie prowadzono.

Jak stwierdziła Kierownik Placówki, informacje na temat Placówki rozpowszechniano poprzez pracowników socjalnych, asystentów rodziny oraz innych pracowników Działu Pomocy Rodzinie MOPS. Ponadto, po rozpoczęciu roku szkolnego, wychowawcy Placówki osobiście informowali pedagogów szkół rejonowych o rozpoczynającym się naborze do Placówki.

Informacje o Placówce były dostępne na stronie internetowej MOPS¹⁷. Na stronie tej prezentowano informacje o zadaniach przez nią realizowanych, o zakresie udzielanej pomocy dziecku, o prowadzonych zajęciach, o zatrudnionych specjalistach oraz o dniach i godzinach pracy oraz o tym, że jest ona przeznaczona dla dzieci w wieku od 3 do 17 lat. Podawano także informację o sposobie zapisania dziecka (poprzez kontakt z kierownikiem Placówki lub z pracownikiem socjalnym MOPS).

(dowód: akta kontroli str. 587, 591 – 594)

3.1.3. Jak podała Kierownik Placówki, na początku roku szkolnego spotykano się indywidualnie z rodzicami i dziećmi w celu zapoznania się z planem zajęć dziecka, ustaleniem zakresu pomocy w wyrównywaniu braków szkolnych. Podczas przyjmowania nowego dziecka spotykano się z rodzicem i dzieckiem, celem omówienia zasad pobytu w Placówce oraz zapoznania się z Regulaminem Placówki, w szczególności z zapisami dotyczącymi obowiązków podopiecznego Placówki i zasad zachowania się w Placówce. Podczas przyjęcia dziecka do Placówki nie był podpisywany kontrakt. Uzyskiwano zgodę rodziców na wgląd do dziennika elektronicznego szkoły, do której chodzą dzieci. Po przyjęciu nowego dziecka, przeprowadzano zajęcia mające na celu wprowadzenie i integrację dziecka w grupie, przydzielano mu z grupy wychowanków „opiekuna wprowadzającego, którego zadaniem było wprowadzenie nowej osoby w zwyczaje panujące w Placówce.

Zdaniem NIK, przydzielanie nowoprzyjętemu dziecku opiekuna wprowadzającego z grupy wychowanków należy wskazać jako przykład dobrych praktyk.

(dowód: akta kontroli str. 586, 596)

3.1.4. Według Regulaminu Placówki, dzieci były do niej przyjmowane bez skierowania (§ 4). Nie opracowano zasad przyjęcia dzieci do Placówki. Jak podała

¹⁷ www.mops.tychy.pl, w zakładce WSPARCIE RODZIN / świetlica dla dzieci.

Kierownik Placówki, zamiar zapisania dziecka do Placówki zgłaszają rodzice, następnie była sprawdzana sytuacja życiowa rodziny dziecka – sporządzano wywiad z rodziną w Karcie Przyjęcia, w której ujmowano także informacje uzyskane od pracownika socjalnego, jeżeli rodzina korzystała z pomocy MOPS, od pedagoga szkolnego. Rodzic składał pisemnie wniosek o przyjęcie dziecka do Placówki, wskazując datę przyjęcia. Rodzice też podpisywali deklarację dotyczącą samodzielnego powrotu dziecka po zajęciach do domu oraz informację, że Placówka nie bierze odpowiedzialności za dziecko, które samowolnie oddaliło się z zajęć w Placówce. Ustalano indywidualnie z rodzicami i dzieckiem częstotliwość uczęszczania dziecka na zajęcia, uwzględniając tygodniowy rozkład zajęć dziecka. Nie było możliwości zgłoszenia dziecka przez internet, ze strony Placówki nie można pobrać druku do zapisu dziecka.

W latach 2013 – 2016 do Placówki zapisano wszystkie chętne dzieci, nie odmówiono przyjęcia żadnemu dziecku, nie prowadzono zatem listy dzieci oczekujących.

(dowód: akta kontroli str. 47, 587)

W 2013 r. do Placówki przyjęto 49 nowych dzieci, w 2014 – 29, w 2015 r. – 22, a w I półroczu 2016 r. – 12 nowych dzieci. Wszystkie dzieci uczęszczające do Placówki w kontrolowanym okresie zostały zapisane przez rodziców, nie wystąpił przypadek skierowania dziecka do Placówki przez sąd.

W Placówce nie było podziału na grupy. W każdym roku z lat 2013 – 2016 (I półrocze), w Placówce było zatrudnionych 4 wychowawców, po dwóch na każdą filię. Biorąc pod uwagę liczbę miejsc w każdej filii (20 i 30), można stwierdzić, że pod opieką jednego wychowawcy, w tym samym czasie, nie przebywało więcej niż 15 dzieci, co spełniało warunek określony art. 28 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

(dowód: akta kontroli str. 47, 641, 646)

3.1.5. W latach szkolnych¹⁸ z okresu objętego kontrolą, do Placówki było zapisanych – na początku roku, odpowiednio od 49, 55, 46 i 49 dzieci, a na koniec roku szkolnego, odpowiednio 56, 56, 45 i 52 dzieci. W trakcie lat szkolnych z uczestnictwa zrezygnowało odpowiednio: dziewięcioro dzieci (w tym sześcioro z powodu umieszczenia ich w pieczy zastępczej), 14 (w tym 13 z powodu umieszczenia w pieczy zastępczej), ośmioro (w tym pięcioro zostało umieszczonych w pieczy zastępczej) oraz czworo (żadne z nich nie zostało umieszczone w pieczy zastępczej).

Najczęstszym powodem zaprzestania uczestnictwa była zmiana miejsca zamieszkania. Jak podała Kierownik Placówki, w przypadku rezygnacji z uczestnictwa w zajęciach, wychowawcy konsultowali się z pracownikiem socjalnym w celu ustalenia, czy zaistniały obiektywne powody rezygnacji, rozmawiano też z rodzicami, a w przypadkach, gdy widziano zasadność dalszej pracy z dzieckiem, powoływano zespół wychowawczy, który podejmował decyzje o kierunku działań w stosunku do dziecka i rodziny (np. objęcie rodziny opieką asystenta).

(dowód: akta kontroli str. 587, 607, 647)

¹⁸ Odpowiednio: 2012/2013, 2013/2014, 2014/2015 i 2015/2016.

4. Na podstawie zapisów w dziennikach, w których odnotowywano obecność dziecka w danym dniu, w miesiącach październik i kwiecień każdego z lat objętych kontrolą stwierdzono, że średni odsetek obecności na zajęciach wyniósł w kwietniu 71,7%, a w październiku 65,1%.

(dowód: akta kontroli str. 647 – 648)

5. W każdej filii Placówki stworzono regulaminy, dotyczące norm i zasad zachowania w Placówce. Regulaminy te, zwane także kontraktami, były omawiane i akceptowane przez rodziców i przez dzieci. Regulaminy te zostały wywieszone w widocznym miejscu w każdej filii, a liczba zapisów wynosiła od 7 (filia przy ul. Batorego) do 14 pozycji (filia przy ul. Katowickiej).

Podstawowe zasady zapisane w tych regulaminach dotyczyły poszanowania wyposażenia, dobrowolności pobytu w Placówce oraz właściwego zachowania.

Ponadto w widocznym miejscu były umieszczone regulaminy korzystania z komputerów i z tablicy, kontrakt na zajęciach socjoterapeutycznych. Jak podała Kierownik Placówki, kontrakty te były dostosowane do aktualnej grupy, były modyfikowane w zależności od potrzeb.

dowód: akta kontroli str. 588, 649- 684)

6.1. Placówka była czynna pięć dni w tygodniu, od poniedziałku do piątku, w godzinach od 9⁰⁰ do 17⁰⁰, również w okresach wolnych od nauki (ferie, wakacje, przerwy świąteczne).

Godziny pracy Placówki zostały dostosowane do potrzeb dzieci. Po przybyciu do Placówki dzieci miały możliwość uczestniczenia w zajęciach indywidualnych (pomocy w nauce i zajęciach kompensacyjno-wyrównawczych).

Dzieciom nie organizowano dojazdu do Placówki. Podopieczni Placówki mieszkali w jej okolicy.

(dowód: akta kontroli str. 588-589, 606)

6.2. W Regulaminie Organizacyjnym nie zobowiązano Placówki do sporządzania planów pracy. Jak podała Kierownik Placówki, planem pracy w Placówce jest corocznie opracowany program profilaktyczny, który jest dostosowany do potrzeb rozwojowych dziecka. Na jego podstawie tworzone były indywidualne programy pracy z dzieckiem.

Program ten Placówka przedkładała w Urzędzie Miejskim w Tychach, ubiegając się o dotację na jego realizację ze środków pochodzących z opłat za zezwolenia wydane na sprzedaż alkoholu.

Na rok szkolny 2015/2016 sporządzono także tygodniowy plan zajęć, w którym podano rodzaj zajęć planowanych do zrealizowania w danym dniu tygodnia. W Placówce odbywały się zajęcia o charakterze socjoterapii raz w tygodniu, w dwóch grupach wiekowych, pozostałe zajęcia odbywały się w grupach zainteresowań. Dla zajęć tych opracowano programy. Zajęcia grupowe odbywały się codziennie, a raz w tygodniu odbywała się „społeczność”, na której omawiano bieżące sprawy i wydarzenia z życia Placówki. Zajęcia indywidualne odbywały się codziennie, w godzinach od 13⁰⁰ do 15⁰⁰ i polegały na indywidualnej pomocy w nauce, zajęciach kompensacyjno – wyrównawczych. Zajęcia¹⁹ były prowadzone zgodnie z przyjętym tygodniowym rozkładem.

(dowód: akta kontroli str. 589, 606, 608 – 634)

7. W okresie objętym kontrolą w Placówce było zatrudnionych na podstawie umowy o pracę czterech wychowawców na pełen etat. Ponadto, na podstawie umowy o pracę, zatrudniano na pełny etat psychologa²⁰. W okresie wcześniejszym²¹,

¹⁹ W okresie od 4 stycznia do 26 lutego 2016 r.

²⁰ Zatrudniony od dnia 7 marca 2016 r.

psycholog zatrudniony w MOPS prowadził konsultacje psychologiczne w Placówce i współpracował z kadrami Placówki. Dla dwóch wychowawców i psychologa, praca w Placówce była pierwszą pracą po ukończeniu studiów.

W Placówce w każdym roku z lat 2013 – 2015 nastąpiło rozwiązanie stosunku pracy z jednym wychowawcą²², w jednym przypadku umowa wygasła w związku z upływem terminu, na jaki została zawarta, a w dwóch przypadkach na podstawie porozumienia stron²³. W I półroczu 2016 r. nie ustał żaden stosunek pracy z wychowawcą.

Z ogółu zatrudnionych i świadczących merytoryczną pracę w Placówce, w okresie objętym kontrolą, był jeden mężczyzna, zatrudniony od 7 marca 2016 r. na pełnym etacie na stanowisku psychologa. Więcej mężczyzn nie aplikowało do pracy w Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 589 – 590, 635 – 645)

Placówka korzystała z pomocy wolontariuszy. W okresie od 2013 r. do 2016 r. w oparciu o umowę o wolontariacie było zatrudnionych siedmiu wolontariuszy, którzy pomagali dzieciom przy odrabianiu zadań domowych oraz wyrównywali braki szkolne. Wśród tych wolontariuszy nie było dawnych wychowanków Placówki, natomiast dawni wychowankowie pomagali głównie w okresie wakacji podczas imprez i wycieczek.

(dowód: akta kontroli str. 589)

8. Kierownik Placówki oraz osoby pracujące z dziećmi w poszczególnych latach objętych kontrolą posiadali kwalifikacje wskazane w art. 25 i 26 ustawy o wspieraniu rodziny, tj. posiadali wykształcenie wyższe na kierunku określonym w ww. przepisach.

Osoby zatrudnione w Placówce uczestniczyły w szkoleniach podnoszących kwalifikacje zawodowe w zakresie pracy z dzieckiem i rodziną. Zajęcia socjoterapeutyczne były prowadzone przez psychologa. Pracownicy Placówki uczestniczyli w płatnych szkoleniach tylko w 2016 r., których koszt dla dwóch osób wyniósł 290,52 zł. Pozostałe szkolenia, organizowane przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Katowicach oraz Urząd Miejski w Tychach były nieodpłatne.

Kierownik Placówki i wychowawcy uczestniczyli w szkoleniach superwizyjnych od 2014 r. Szkolenia te finansowane przez Miasto, były organizowane dla pracowników z różnych placówek na terenie miasta, oprócz szkoleń grupowych była możliwość skorzystania z superwizji indywidualnej według potrzeb.

Zdaniem NIK, umożliwienie korzystania przez pracowników Placówki ze szkoleń superwizyjnych należy wskazać jako przykład dobrych praktyk.

(dowód: akta kontroli str. 590, 635 – 645)

9. W placówce prowadzone było dożywianie dzieci w formie podwieczorku (kanapka i herbata). Dożywianie finansowane było ze środków własnych Miasta.

(dowód: akta kontroli str. 590)

10. Budynek, w którym mieściła się filia Placówki przy ul. Batorego nr 57, znajdował się na terenie osiedla mieszkaniowego. Placówka ta mieściła się w wolnostojącym, dwukondygnacyjnym budynku, zajmując pomieszczenia na parterze w jego lewym skrzydle. W budynku tym znajdował się ponadto Punkt Terenowy MOPS, kasa MOPS oraz Dzienny Dom Pomocy Społecznej dla Osób Starszych „Wrzos”.

Za budynkiem był ogrodzony plac zabaw dla dzieci, wyposażony w urządzenia do zabawy, dostępny dla dzieci korzystających z Placówki.

²¹ Na podstawie zakresu czynności z dnia 19 sierpnia 2013 r.

²² Dwie osoby były zatrudnione przez cały okres objęty kontrolą.

²³ Na ich miejsce zatrudniano nowe osoby.

Wejście do Placówki było dzielone z wejściem do Kasy MOPS, zlokalizowane na ścianie bocznej budynku i było wyposażone w podjazd. Przy wejściu - od strony wewnętrznej znajdował się próg o wysokości 3 cm.

Pomieszczenia Placówki były przechodnie i urządzono w nich cztery pomieszczenia do pracy z dziećmi, w tym dwa na I piętrze, pokój rekreacyjny, pokój Kierownika, pokój pracy dla wychowawców, wykorzystywany również do pracy indywidualnej z dzieckiem, szatnię dla dzieci oraz aneks kuchenny. Wejście do dwóch toalet – dla dzieci i dla pracowników, znajdowało się w holu Kasy MOPS, toalety te były zamykane na klucz.

Budynek, w którym mieściła się filia Placówki przy ul. Katowickiej nr 223/3, znajdował się na terenie skupiska ośmiu budynków – osiedla socjalnego. Budynek ten był wolnostojący, trzykondygnacyjny, podpiwniczony. Przy budynku znajdował plac zabaw wyposażony w urządzenia do zabawy, w jego pobliżu znajdowały się boiska sportowe do gry w piłkę nożną, do siatkówki i koszykówki, prowadzone przez jednostkę gminną – Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji w Tychach.

Filia Placówka była usytuowana w zaadoptowanym lokalu mieszkalnym na parterze tego budynku. W lokalu tym były dwa pomieszczenia do zajęć z dziećmi, pomieszczenie kuchenne i sanitarne.

Placówka nie posiadała sali gimnastycznej. Na zewnętrznej ścianie budynków, w których mieściły się filie Placówki nie było szyldu - tablicy informującej o znajdujących się w budynku Placówce.

(dowód: akta kontroli str. 649 – 684)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Pomieszczenia Placówki nie spełniały części wymogów rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 13 października 2015 r. w sprawie wymagań lokalowych i sanitarnych, jakie musi spełniać lokal, w którym ma być powadzona placówka wsparcia dziennego²⁴, określonych w:

- § 3 pkt 1 lit. b, tj. wejście do lokalu przy ul. Katowickiej nie było dostosowanie do potrzeb wynikających z niepełnosprawności dzieci - wejście do budynku prowadziło przez 3 stopnie i przez 5 schodów na parter budynku. Przy wejściu do lokalu Placówki był próg ok. 5 cm,
- § 3 pkt 6 lit. b, tj. oba lokale nie posiadały co najmniej jednej umywalki na 20 osób, oraz nie posiadały jednej miski ustępowej na 20 osób każdej płci – sanitariaty dla dzieci były koedukacyjne,
- § 3 pkt 6, tj. toalety nie były dostosowane dla osób niepełnosprawnych,
- § 3 pkt 12, tj. apteczki w filach nie posiadały kompletnego wyposażenia.

Wyposażenie apteczek zostało uzupełnione w trakcie niniejszej kontroli.

W wyjaśnieniach Dyrektor MOPS podała, że MOPS posiada informację o niespełnianiu niektórych wymagań przez lokale Placówki, ponieważ po wejściu w życie ww. rozporządzenia została przeprowadzona kontrola wewnętrzna, która wykazała m.in. brak wyposażenia apteczki oraz niedostosowanie pomieszczeń oraz węzła sanitarnego dla osób niepełnosprawnych. Podała także, że planowane są przez Urząd Miasta w Tychach prace modernizacyjne pomieszczeń zajmowanych przez Placówkę przy ul. Batorego, a także dostosowanie węzła sanitarnego do wymogów. Natomiast Placówka przy ul. Katowickiej od stycznia 2017 r. uzyska dodatkową powierzchnię, przewidziane są sanitariaty dla osób

²⁴ Dz.U. z 2015 r., poz. 1630.

niepełnosprawnych oraz oddzielne wejście główne pozbawione barier architektonicznych.

(dowód: akta kontroli str. 688 – 689, 692 - 696)

3.2. Skuteczność pracy placówki wsparcia dziennego

3.2.1. W okresie objętym kontrolą ogółem 31²⁵ dzieci, w tym 24 uczęszczających do Placówki i siedem po jej opuszczeniu zostało umieszczonych w pieczy zastępczej.

(dowód: akta kontroli str. 590).

3.2.1. W wyniku analizy dokumentów losowo wybranych 30 wychowanków Placówki²⁶, w tym 10 którzy zakończyli udział w zajęciach w Placówce, nie stwierdzono przypadku skierowania do Placówki dziecka przez Sąd. Dzieci uczęszczały do Placówki dobrowolnie. W badanej próbie nie wystąpił przypadek dziecka uczęszczającego do Placówki, które w okresie objętym kontrolą, zostało umieszczone w pieczy zastępczej. Rodzice 27 dzieci korzystali z pomocy społecznej, w tym 17 co najmniej od 2007 r.²⁷, w postaci różnego rodzaju zasiłków. 21 dzieciom opłacano posiłki w szkole. Sytuacja w tych rodzinach była znana MOPS, rodzice trojga dzieci nie figurowali w rejestrach MOPS. Najwięcej dzieci zapisano do Placówki z powodu trudności w nauce, problemów w zachowaniu w szkole, w przypadku dwojga dzieci wskazano problemy w domu, w przypadku jednego dziecka wskazano na problemy finansowe rodziny, a w przypadku 12 dzieci nie wskazano wprost powodu zapisania go do Placówki. W analizowanych 27 sprawach, w których sytuacja rodziny była znana MOPS, nie było pisemnej informacji o sytuacji dziecka od pracownika socjalnego. We wszystkich przypadkach stwierdzono pisemną zgodę rodzica na pobyt dziecka w Placówce.

Informacje o dziecku były przedstawiane w dwóch dokumentach - Karcie Przyjęcia²⁸ i w Indywidualnym Programie Korekcyjnym²⁹. Wzory tych formularzy przedstawiono w Regulaminie Placówki. W KP przedstawiano – głównie w oparciu o informacje pozyskane w toku wywiadu z dzieckiem i jego rodzicem, sytuację rodzinną dziecka, jego funkcjonowanie w szkole i w grupie rówieśniczej, jego problemy oraz szkic osobowościowy dziecka. Natomiast w IPK przedstawiano sytuację rodzinną dziecka i jego możliwości psychofizyczne. Oba dokumenty były sporządzane przez wychowawcę dziecka w Placówce i były sporządzane w zróżnicowanej szczegółowości i kompletności danych. W toku prowadzonej analizy nie stwierdzono dowodów świadczących by inni wychowawcy zapoznawali się z opisanymi w ww. dokumentach informacjami o psychologicznych, pedagogicznych i społecznych uwarunkowaniach dziecka, któremu udzielane było instytucjonalne wsparcie.

Na 30 analizowanych dokumentacji dzieci, w czterech stwierdzono odnotowanie rozmowy z wychowawcą / pedagogiem szkolnym, którą przeprowadzono przed opracowaniem analizy sytuacji dziecka.

Z 30 analizowanych KP i IPK, dziewięć nie zostało opatrzonych datą sporządzenia. 20 analizowanych KP zostało sporządzonych w terminie od 0,5 do 7 miesięcy po przyjęciu dziecka do Placówki; średni czas sporządzenia tego dokumentu wyniósł 1,9 miesiąca. W jednym przypadku dziecko zostało przyjęte do placówki w 2009 r. do grupy przedszkolnej, KP została dla niego sporządzona w 2012 r., po przyjęciu do stosowania tego dokumentu. Natomiast 21 analizowanych IPK

²⁵ W tym: 9 dzieci w 2013 r., 11 w 2014 r. i 9 w 2015 r. i 2 dzieci w I połowie 2016 r.

²⁶ Pochodzących z 22 rodzin.

²⁷ W związku ze zmianą programu komputerowego, MOPS nie dysponował danymi dotyczącymi świadczeniobiorców przed 2017 r.

²⁸ Zwanej dalej „KP”.

²⁹ Zwany dalej „IPK”.

zostało sporządzonych w terminie od 0,5 do 24 miesięcy po przyjęciu dziecka do Placówki; średni czas sporządzenia tego dokumentu wyniósł 3 miesiące.

W jednym przypadku, KP i IPK zostały załączone do akt sprawy, jednakże formularze te nie zostały wypełnione.

Poddane analizie zapisy w KP oraz w IPK były o różnej szczegółowości i kompletności danych. Zawierano w nich wyniki obserwacji i analizę zachowań dziecka w jego relacjach ze światem (w relacjach z grupą rówieśniczą, w domu i w szkole), diagnozowano deficyty dziecka, jego problemy oraz niezaspokojone potrzeby, mocne strony dziecka (tj. pozytywne cechy / zachowania, talenty, zainteresowania - jeśli takie zdiagnozowano u dziecka. W analizowanej dokumentacji 30 wychowanków nie stwierdzono orzeczeń o niepełnosprawności dziecka, wskazujących zaburzenia zachowania, natomiast jedno dziecko posiadało orzeczenie Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego.

(dowód: akta kontroli str. 595 – 596, 753 -908)

W wyjaśnieniach Kierownik Placówki podała, że w Placówce sporządzano dwa dokumenty zawierające informacje o problemach dziecka, ponieważ takie wymogi zostały określone w Regulaminie. Podała także, że dokumentacja każdego z podopiecznych znana jest wszystkim osobom pracującym w Placówce, ponieważ jej opracowanie jest wynikiem wspólnie opracowywanego planu działania na posiedzeniach zespołów wychowawczych kadry, odbywających się przynajmniej raz w tygodniu. Ponadto podała, że informacje od pracowników socjalnych oraz asystentów rodziny pozyskiwane były wyłącznie na drodze przekazu ustnego oraz uwzględniane w planowanych działaniach pracy z dzieckiem.

Zdaniem NIK, przyjęty w Placówce system opracowania informacji o problemach dziecka w dwóch dokumentach, sporządzanych często w różnych terminach, o różnej szczegółowości i kompletności danych, niebędącej wynikiem zespołowej pracy specjalistów zatrudnionych w Placówce, nie zapewnia opracowania pełnej i kompleksowej diagnozy o psychologicznych, pedagogicznych i społecznych uwarunkowaniach dziecka.

Kierownik Placówki podała, że nie określono terminu, w którym należy sporządzić wymagane w Regulaminie dokumenty, ze względu na konieczność poznania każdego dziecka, jego indywidualnych potrzeb i sytuacji rodzinnej, a nie jest to zawsze możliwe w tym samym czasie. Natomiast nie potrafiła wyjaśnić przyczyn niesporządzenia wymaganej dokumentacji dla jednego dziecka – wychowawcy prowadzący tę dokumentację nie byli już pracownikami Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 597 – 600)

NIK zwraca uwagę, że do Placówki przyjmowane są dzieci, którym bezwzględnie potrzebne jest wsparcie instytucjonalne, a pomoc winna być im udzielona szybko i bez zbędnej zwłoki. Aby móc realizować zadania określone w art. 24 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny, konieczne jest rozpoznanie deficytów, zaburzeń, dysfunkcji dziecka, a także jego potrzeb, uwarunkowań, mocnych i słabych stron, toteż opracowana diagnoza powinna stanowić punkt wyjścia do zaplanowania pomocy dla konkretnego dziecka. Szybkie i kompleksowe opracowanie diagnozy, niewątpliwie może przyspieszyć udzielenie dziecku profesjonalnego wsparcia w sposób kompleksowy.

W analizowanych aktach sprawy zapisywano informację o przeprowadzonej rozmowie z rodzicem, (najczęściej z matką), pracownikiem socjalnym i wychowawcą szkolnym lub pedagogiem - na 30 analizowanych spraw – w 29 odnotowano rozmowy prowadzone z rodzicem, w 15 sprawach odnotowano przeprowadzenie rozmowy z wychowawcą lub pedagogiem szkolnym. W analizowanych dokumentach nie stwierdzono zapisów świadczących o innych formach współpracy Placówki z rodzicami, w szczególności o podjętych działaniach w celu zaangażowania rodziców w sprawy dziecka. Z 27 dokumentacji dzieci, których rodziny korzystały z pomocy MOPS, rozmowy prowadzone z pracownikiem socjalnym lub asystentem rodziny odnotowano w 13 dokumentacjach oraz w jednym przypadku z kuratorem. W analizowanych dokumentach nie odnotowano przypadku zaproponowania rodzicom skorzystania z indywidualnej pomocy/konsultacji psychologa. Nie oferowano i nie organizowano spotkań grupowych. W aktach badanych spraw, poza jednym przypadkiem nie było informacji świadczących o korzystaniu przez rodziców z pomocy innych instytucji lub podmiotów leczniczych. Dzieci, których dokumentacje analizowano, pochodziły z 22 rodzin, sześć z tych rodzin korzystało z pomocy w postaci asystenta rodziny
(dowód: akta kontroli str. 595 – 596, 753 – 908)

Odnosząc się do realizowania zadania wynikającego z art. 23 ust.1 ustawy o wspieraniu rodziny, dotyczącego współpracy z rodzicami lub opiekunami dziecka, a także z placówkami oświatowymi, Kierownik Placówki podała, że współpraca z rodzicami dzieci polega na kontaktach osobistych oraz telefonicznych, a podczas rozmów omawiane są bieżące problemy, rodzice też brali udział w imprezach organizowanych przez Placówkę. Natomiast odnosząc się do współpracy z placówkami oświatowymi podała, że kontakt Placówki ze szkołą odbywa się najczęściej dwukrotnie w ciągu roku szkolnego (początek roku szkolnego i przed zakończeniem semestru oraz w zależności od potrzeb, najczęściej jest to spotkanie z pedagogiem szkolnym).

(dowód: akta kontroli str. 595 – 596)

W 29 analizowanych przypadkach³⁰, wychowawca sporządził plan pracy³¹ z dzieckiem, zaakceptowany przez Kierownik Placówki. Plany te nie były opracowane w jednolity sposób, zawierały planowane działania, o różnych terminach realizacji – na dane miesiące lub rok szkolny. Cele oddziaływań podano poprzez wskazanie przewidzianych do nabycia umiejętności. W planach wskazano formy realizacji działań, nie wskazano osób odpowiedzialnych oraz priorytetów w pracy wychowawczej i terapeutycznej. Przedstawiono działania planowane do podjęcia, w tym zajęcia socjoterapeutyczne – innych zajęć specjalistycznych nie planowano, natomiast na 30 analizowanych dokumentacji, tylko w 10 planach pracy ujęto zajęcia kompensacyjno - korekcyjne. Ponadto, wypełniano formularz „Kartę Pobytu Dziecka”, oceniając punktowo w każdym miesiącu wyszczególnione w nim obszary. Nie formułowano efektów, jakie miały przynieść prowadzone działania, nie podano sposobu pomiaru lub oceny, nie zawarto wskaźników realizacji celów.

(dowód: akta kontroli str. 598, 753 – 908)

Wyjaśniając przyczynę nieujęcia we wszystkich planach pracy przewidzianych do realizacji zajęć kompensacyjno – korekcyjnych, Kierownik Placówki podała, że wszyscy podopieczni wymagają pomocy w nauce, a 10 podopiecznych wymagało szczególnego wsparcia w tym zakresie w postaci zajęć kompensacyjno –

³⁰ Dla jednego dziecka nie opracowano planu - ww. formularz IPK nie został wypełniony.

³¹ Karta w formularzu IPK.

korekcyjnych. Podała też, że pomiar realizacji celów dokonywany jest poprzez comiesięczną ocenę wynikającą z obserwacji dziecka - w „Karcie Pobytu Dziecka”.

(dowód: akta kontroli str. 598)

W karcie „Analiza procesu zmian w rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka”, będąca integralną częścią IPK, przedstawiano zmiany zachodzące w zachowaniu dziecka, jednak były one dokonywane w sposób niesystematyczny i w zróżnicowanej szczegółowości. W analizie tej nie odnoszono się do realizowanych działań zaplanowanych w planie pracy. Nie dokonano oceny tych działań, nie wskazywano, które formy okazały się trafne, które nie, co należy zmienić bądź nad czym szczególnie pracować. W dokumentacji 28 dzieci stwierdzono „Arkusze obserwacji podopiecznego” będący punktową oceną umiejętności i zachowania dziecka, natomiast wnioski z obserwacji dzieci dotyczące zachodzących w nim zmian oraz uwagi co do dalszej pracy z dzieckiem zawarto w 23 arkuszach. Sformułowane wnioski tylko w 8 przypadkach znalazły odzwierciedlenie w planie pracy z dzieckiem.

Poza dokonanymi ww. wpisami dotyczącymi zmian w rozwoju dziecka oraz sporządzaniem Karty Pobytu Dziecka i Arkusza obserwacji podopiecznego, innych, udokumentowanych form ewaluacji działań prowadzonych przez Placówkę nie stwierdzono.

(dowód: akta kontroli str. 753 – 908)

W wyjaśnieniach Kierownik Placówki wskazała, że narzędziami ewaluacji były analiza zmian zawartych w IPK oraz „Karta pobytu dziecka” i „Arkusze obserwacji podopiecznego”.

W Placówce nie dokonywano aktualizacji analizy uwarunkowań i sytuacji dziecka, ponieważ, jak podała Kierownik Placówki, analiza ta, stanowiąc podstawę działań wychowawczych nie wymaga aktualizacji.

Natomiast plan pracy z dzieckiem był uaktualniany poprzez dopisywanie kolejnych pozycji, zawierających planowane działania do realizacji. W siedmiu przypadkach przedłużono jego obowiązywanie na następny okres – rok szkolny.

(dowód: akta kontroli str. 598 - 599)

Z analizowanych 30 spraw, 10 dzieci zakończyło uczestnictwo w Placówce, z tego pięć zostało wypisanych przez rodziców, czworo dzieci zostało wykreślonych z uczestnictwa z powodu nieobecności, a jedno – z powodu osiągnięcia pełnoletności. Dzieci te nie zostały ponownie zapisane przez rodziców do Placówki. W analizowanych dokumentach ww. dziewięciorga dzieci (poza pełnoletnim), które ukończyły uczestnictwo w Placówce, w czterech przypadkach Placówka uzyskiwała informacje o sytuacji dziecka od pracownika socjalnego MOPS, a w pięciu przypadkach nie stwierdzono zapisów o monitorowaniu sytuacji dzieci po ukończeniu uczestnictwa w Placówce.

Na podstawie analizy zapisów we wszystkich dokumentach zawartych w 30 badanych sprawach, stwierdzono, że w 15 przypadkach (50%) zauważono pozytywne zmiany w zachowaniu dziecka, w pięciu przypadkach (17%) uzyskano częściowo zmianę zachowania dziecka, w trzech przypadkach (10%) nie uzyskano pożądaných efektów w postaci zmiany zachowania dziecka, w siedmiu dokumentacjach (23%) nie zawarto informacji co do zmiany zachowania dziecka – efektów uczęszczania dziecka do placówki. Z powyższego wynika, że skuteczność prowadzonych działań przez Placówkę wynosiła 67%.

(dowód: akta kontroli str. 753 – 908)

W otrzymanych odpowiedziach, w ramach badania ankietowego³² przeprowadzanego wśród nauczycieli podopiecznych Placówki, 46% ankietowanych podało, że nie zauważyło żadnych zmian w zachowaniu dziecka, a 33%, że zachowanie dziecka się poprawiło. Zmiana zachowania polegała - według 16% ankietowanych - na byciu grzeczniejszym oraz na lepszej nauce, a także na słuchaniu dorosłych i wykonywaniu przez dziecko swoich obowiązków (13%). Według 31% ankietowanych nauczycieli, zachowanie dziecka uległo zmianie po upływie pół roku od rozpoczęcia uczęszczania do Placówki, 38% ankietowanym nauczycielom trudno było to ocenić. 81% ankietowanych nauczycieli było zadowolonych ze współpracy z Placówką, 18% - nie było. 40% nauczycieli odpowiedziało, że nic w funkcjonowaniu Placówki nie trzeba zmieniać, 20% wskazało na potrzebę poprawienia, zacieśnienia kontaktów z wychowawcami, a 15% nie miało zdania w kwestii zmian w funkcjonowaniu Placówki.

(dowód: akta kontroli str. 919 – 920, 1095 – 1130)

W otrzymanych odpowiedziach ankietowych³³ rodziców wychowanków Placówki, 100% podało, że są bardzo zadowoleni z pobytu dziecka w Placówce. Według 67% rodziców, dziecko zmieniło swoje zachowanie od czasu rozpoczęcia uczestnictwa w zajęciach, 20% nie widziało żadnych zmian w zachowaniu dziecka. Zmiana zachowania dziecka polegała na byciu przez niego grzeczniejszym (33%), na słuchaniu dorosłych i wykonywaniu swoich obowiązków (24%) oraz na chętnym pomaganiu rodzeństwu lub rodzicom (16%).

(dowód: akta kontroli str. 915 – 918, 1025 – 1074)

W udzielonych odpowiedziach, 36% rodziców podało, że mieli kontakt z wychowawcami Placówki mniej więcej raz w miesiącu, a 24% ankietowanych podało, że częściej niż raz w miesiącu, natomiast 18% rodziców podało, że mieli kontakt z wychowawcami z Placówki kilka razy w roku. 75% rodziców nie widzi potrzeby zmian w funkcjonowaniu Placówki, a 25% wskazało na zwiększenie czasu i zakresu pomocy przy nauce.

W otrzymanych odpowiedziach, w wyniku przeprowadzanego badania ankietowego³⁴ wśród byłych i obecnych wychowanków Placówki, 60% dzieci podało, że uczęszczało do Placówki pięć dni w tygodniu, 32%, że trzy razy w tygodniu, 4%, że dwa razy w tygodniu, a 4%, że kilka razy w miesiącu. Dzieci spędzały w Placówce w ciągu dnia - pięć (42%) - cztery (33%) godziny, 12% ankietowanych nie potrafiło ocenić ilości godzin spędzanych w Placówce. Wszystkie dzieci podały, że jest zadowolonych z tego, że może uczęszczać do Placówki, w tym 78% podało, że jest bardzo zadowolonych. 96% ankietowanych dzieci ma wielu (68%) lub kilku (28%) serdecznych koleżanek i kolegów, z którymi chętnie (96%) spędziłoby wakacje lub świąteczne dni. Wszystkie dzieci podały, że w Placówce jest wiele (72%) lub kilka (28%) interesujących zajęć. 89% ankietowanych podało, że w przypadku trudności w nauce może liczyć na pomoc wychowawcy z Placówki, natomiast żadne ankietowane dziecko nie wskazało na odpowiedź, że w takiej sytuacji nie ma na kogo liczyć. Dzieci w Placówce nauczyły się systematycznie odrabiać lekcje (26%), używać zwrotów grzecznościowych (16%), opanować złość, gniew (13%) oraz mówić szczerze

³² Z rozesłanych 30 ankiet do nauczycieli wpłynęło 26 wypełnionych ankiet, dwóch nauczycieli odmówiło udzielenia odpowiedzi, ponieważ nie miało porównania zachowania ucznia przed jego uczęszczaniem do Placówki z obecnym.

³³ Z rozesłanych 30 ankiet do rodziców wychowanków wpłynęło 25 wypełnionych ankiet.

³⁴ Z rozesłanych 30 ankiet do dzieci wpłynęło 25 wypełnionych ankiet.

o swoich kłopotach (14%). Pozytywnie oceniono wychowawców Placówki, 96 % wskazało odpowiedź, że nikt z wychowawców nie krzyczy i nie wyzywa dzieci.
(dowód: akta kontroli str. 910 – 914, 925 – 1024)

Ocena częściowa

Placówka prawidłowo realizowała swoje zadania statutowe, zatrudniając w tym celu wychowawców i psychologa, którzy posiadali wymagane kwalifikacje. Dzieci były przyjmowane do Placówki na prośbę rodziców, jednakże nie uzyskiwano od pracowników socjalnych informacji o sytuacji rodzinnej, psychospołecznej i materialnej dziecka, które umożliwiłyby dokonanie sprawnej analizy uwarunkowań i sytuacji dziecka. Dla przyjętych dzieci sporządzano wymagane w Regulaminie dokumenty, w których zawierano informacje o funkcjonowaniu dziecka i jego problemach, jednak były sporządzane w zróżnicowanej szczegółowości i kompletności danych, w różnych terminach, w skrajnym przypadku – 24 miesiące po przyjęciu dziecka do Placówki. Nie uaktualniano dokonanego rozeznania w zakresie funkcjonowania dziecka w szkole i rodzinie, co nie pozwalało na planowanie pracy z dzieckiem i rodziną stosownie do zmian zachodzących w zachowaniu dziecka. Analiza zapisów we wszystkich dokumentach, zawartych w 30 badanych sprawach wskazuje, że skuteczność prowadzonych działań przez Placówkę wynosiła 67%.

Placówka była czynna w godzinach dostosowanych do potrzeb dzieci, jednakże zajmowane przez nią lokale nie spełniały części z wymogów technicznych.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁵, wnosi o:

- 1. Zapewnienie rzetelności danych w sprawozdaniach rzeczowo-finansowych z wykonywania przez gminę zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.**
- 2. Ewidencjonowanie wydatków na działalność placówki wsparcia dziennego w prawidłowej klasyfikacji budżetowej.**
- 3. Kontynuowanie działań w celu dostosowania lokali zajmowanych przez Placówkę do wymogów określonych w obowiązujących przepisach.**

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Katowicach.

³⁵ Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 ze zm.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 15 grudnia 2016 r.

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

**Kontrolerzy:
Anna Hulboj
Gł. specjalista kontroli państwowej**

.....

**Bogusława Pala
Specjalista kontroli państwowej**

.....